

توافقنامه امنیتی چین با جزایر سلیمان: گسترش دامنه قدرت‌نمایی در زنجیره جزایر

دکتر رشید رکابیان* - دکتر حسین دلاور**

This is an open access article under the CC BY license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

چکیده

مجمع‌الجزایر سلیمان مجموعه‌ای از صدها جزیره است که در شرق پاپوآ گینه نو در جنوب اقیانوس آرام قرار دارند. در شرایطی که اقدامات تحریک‌آمیز آمریکا و متحدانش علیه چین در قبال تایوان ادامه دارد، در نیمه اول سال ۲۰۲۲، چین مقیاس و دامنه بلندپروازی‌های ژئواستراتژیک خود در منطقه جزایر اقیانوس آرام را روشن کرد. اولین نشانه در ماه مارس زمانی رخ داد که یک پیش‌نویس توافقنامه امنیتی محرمانه بین چین و جزایر سلیمان فاش شد. هدف مقاله حاضر، درک ماهیت این توافق امنیتی و قدرت‌نمایی چین در زنجیره جزایر هست. سؤالی که در این زمینه مطرح می‌شود آن است که قدرت‌نمایی در زنجیره جزایر چه جایگاهی در سیاست خارجی چین دارد؟ جایگاه جزایر سلیمان در این استراتژی چگونه تعریف می‌شود؟ روش مقاله توصیفی-تحلیلی است. نتیجه‌گیری کلی مقاله نشان می‌دهد که چین به‌منظور توازن علیه قطب برتر می‌کوشد دامنه نفوذ خویش را در «زنجیره جزایر» گسترش دهد و اهمیت راهبردی جزایر سلیمان برای چین در موقعیت جغرافیایی به عنوان زنجیره جزایر سوم است.

کلیدواژگان

قدرت‌نمایی چین، جزایر سلیمان، نیروی دریایی، زنجیره جزایر، موازنه از داخل، هژمونی آمریکا

مقدمه

کشورهای جزایر اقیانوس آرام در گستره وسیعی از اقیانوس پراکنده شده‌اند و به‌طور گسترده از نظر استراتژیک مهم تلقی می‌شوند. این گستره به شکل سنتی عرصه رقابت چین-استرالیا-آمریکا بوده است و جزایر اقیانوس برای سه کشور مذکور دارای اهمیت راهبردی هستند. تحولات سالیان اخیر، رقابت میان این کشورها را برای توسعه نفوذ در کشورهای اقیانوس آرام شدت بخشیده و هر

* نویسنده مسئول، دانشیار گروه علوم سیاسی دانشگاه آیت الله بروجردی. / ایمیل: ra.recabian@abru.ac.ir

** دکتری روابط بین‌الملل دانشگاه تربیت مدرس. / ایمیل: h.delavar@modares.ac.ir

یک از آنها در تلاش هستند با امضای توافقنامه و پیمان‌های دو و چندجانبه، دامنه کنشگری و نفوذ خود را در منطقه تثبیت و گسترش دهند.

در این میان، تحولات اخیر در جزایر سلیمان اهمیت مضاعفی به این منطقه بخشیده و موضوع جالبی برای مطالعه علمی است. اولین نشانه در ماه مارس ۲۰۲۲ زمانی رخ داد که چین دامنه بلند پروازی‌های ژئواستراتژیک خود در منطقه جزایر اقیانوس آرام را روشن کرد و یک پیش‌نویس توافقنامه امنیتی محرمانه بین چین و جزایر سلیمان فاش شد. در متن پیش‌نویس توافقنامه بین دولت چین و دولت جزایر سلیمان که منابع آگاه توصیه می‌کنند تفاوت قابل توجهی با متن نهایی ندارد، تصریح شده است که جزایر سلیمان می‌تواند از چین درخواست کمک امنیتی کند و این توافق به کشتی‌های نیروی دریایی چین اجازه می‌دهد تا برای بازسازی و تعمیر در این کشور جزیره‌ای پهلو بگیرند و همچنین چین می‌تواند نیروهایی به این کشور برای حفاظت از کارکنان و پروژه‌های بزرگ و حفاظت از دارایی‌ها و شهروندان چینی اعزام کند (Karambelkar, 2022: 5). با فاش شدن این پیش‌نویس، توافقنامه همکاری امنیتی بین جزایر سلیمان و چین با نگرانی و محکومیت مواجه شد. برای بسیاری تایید شد که چین به دنبال برهم زدن نظم منطقه‌ای در اقیانوس آرام از طریق ایجاد یک حضور امنیتی در منطقه است. زمانی که چین برای اولین بار اعلام کرد که به دنبال «حوزه نفوذ» در اقیانوس آرام نیست، بلکه «یک ذینفع در امنیت اقیانوس آرام جنوبی» است، این نگرانی و ترس بیشتر تأیید شد (Powles & Santos, 2022: 175). از این رو، چشم‌انداز گسترش نفوذ چین در اقیانوس آرام به شدت تقویت یافته است و نیاز مبرمی به درک ماهیت این تعامل و پیامدهای آن وجود دارد. گسترش تعامل و روابط چین با دولت جزیره سلیمان در قالب استراتژی قدرت‌نمایی چین در زنجیره جزایر قابل‌بررسی است و بر این اساس پرسش اصلی این پژوهش مطرح می‌شود که قدرت‌نمایی در زنجیره جزایر چه جایگاهی در سیاست خارجی چین دارد؟ جایگاه جزایر سلیمان در این استراتژی چگونه تعریف می‌شود؟ فرضیه مقاله این است که با توجه به توازن‌سازی چین و مقابله با آمریکا و تضعیف عمق استراتژیک آن، جایگاه استراتژی قدرت‌نمایی در زنجیره جزایر در سیاست خارجی چین تقویت شده و در این استراتژی جزایر سلیمان جایگاه کلیدی دارد. مقاله به روش توصیفی-تحلیلی انجام شده است. هدف و کانون بحث مقاله نیز درک ماهیت توافق امنیتی چین با دولت جزایر سلیمان و قدرت‌نمایی چین در زنجیره جزایر هست.

۱- پیشینه تحقیق

آمروتا کارامبلکار^۱ (۲۰۲۲) در مقاله‌ای تحت عنوان «پیمان امنیتی دوجانبه چین و جزایر سلیمان»^۲ ضمن بررسی پیش‌نویس توافق‌نامه، واکنش‌های منطقه‌ای نسبت به توافق‌نامه مذکور را بررسی و مطرح می‌کند که امضای این قرارداد باعث نگرانی شدید در استرالیا و آمریکا شده و واکنش‌های

¹. Draft Text

². Amruta Karambelkar

³. The China-Solomon Islands Bilateral Security Pact

تند هر دو کشور را در پی داشته است (Karambelkar, 2022). بارتلیمی کورمونت^۱ و هارمونی دل‌هال^۲ (۲۰۲۲) در مقاله‌ای تحت عنوان «قدرت نرم چین در اقیانوس آرام: نمونه جزایر سلیمان و پروژه بازی‌های اقیانوس آرام ۲۰۲۳»^۳ با تمرکز بر مثال جزایر سلیمان و بازی‌های اقیانوس آرام به دنبال این هستند که ببیند استراتژی چین در کشورهای جزیره‌ای اقیانوس آرام چیست و در همین راستا مطرح می‌کنند که موارد مذکور برای مشاهده نفوذ فزاینده قدرت نرم چین در اقیانوس آرام و همچنین ارزیابی محدودیت‌های آن جالب است (Courmont & Delhalle, 2022). آسانگا آبی‌اگوناسکرا^۴ (۲۰۲۲) در مقاله‌ای تحت عنوان «چین در سریلانکا و جزایر سلیمان: نقش مناطق ساحلی در رقابت ژئوپلیتیکی»^۵ حوزه نفوذ رو به رشد چین در سریلانکا و جزایر سلیمان، تأثیر آن بر منطقه و قدرت‌های منطقه را مورد بحث قرار می‌دهد و معتقد است که رژیم راجاپاکسا در سریلانکا و دولت سوگاواریه در جزایر سلیمان با رقابت ژئواستراتژیک قابل توجهی روبرو هستند که در آن توافق‌نامه‌های امنیتی و پروژه‌های زیرساختی متعدد در سواحل توسط قدرت‌های فرامنطقه‌ای انجام می‌شود. آبی‌اگوناسکرا مطرح می‌کند که هر دو رژیم به‌عنوان دموکراسی شکننده‌ای در نظر گرفته می‌شوند که در آن مانورهای چینی قابل مشاهده است و چین با استفاده از ابتکار یک کمربند و یک‌راه برای گسترش نفوذ خود تلاش می‌کند (Abeyagoonasekera, 2022). لیانگ جیاروی^۶ (۲۰۱۸) نیز در مقاله‌ای تحت عنوان «چین در جزایر اقیانوس آرام در حال شکل دان جامعه‌ای با سرنوشت مشترک»^۷ مطرح می‌کند که چین و کشورهای جزیره اقیانوس آرام از طریق دیپلماسی شدید اقیانوسی به‌هم‌پیوسته‌اند که به تقویت روابط آن‌ها کمک می‌کند. جیاروی معتقد است بر اساس ادراکات مشترک و با توجه به ابتکارات چین از جمله یک کمربند یک‌راه، هر دو طرف می‌توانند در ایجاد جامعه‌ای با سرنوشت مشترک برای منافع متقابل خود دست‌به‌دست هم دهند. باین حال با توجه به تنوع فرهنگی، تاریخ استعماری، هویت گروهی و نگرانی‌های مشروع مختلف کشورهای جزیره اقیانوس آرام، چین برای دستیابی به همکاری برد-برد باید رویکردی جامع‌تر و عمل‌گرایانه‌تر اتخاذ کند (Jiarui, 2018).

آثار مطرح‌شده حاوی مطالب و تحلیل‌های مفیدی در رابطه با موضوع مقاله حاضر هستند و برخی داده‌های تحقیق حاضر نیز با منابع مذکور همپوشانی دارد، باین حال نویسندگان مقاله در ادامه می‌کشند نگرش‌ها و اهداف سیاست خارجی چین از توافق‌نامه امنیتی با جزایر سلیمان را در قالب استراتژی زنجیره جزایر چین (برای بازتعریف موقعیت ایالات متحده به عنوان قدرت غالب در

¹. Barthélémy Courmont

². Harmony Delhalle

³. china's soft power in the Pacific: The example of the Solomon Islands and the Pacific Games 2023 project

⁴. Asanga Abeyagoonasekera

⁵. China in Sri Lanka and Solomon Islands: Role of Littorals in the Geopolitical Competition

⁶. Liang Jiarui

⁷. China in the Pacific Islands Shaping a Community of Shared Future

اقیانوس آرام) مورد بحث و بررسی قرار دهند تا در پرتو آن تصویری فراتر از تحلیل‌های آثار مطرح شده به دست دهند.

۲- چارچوب نظری: واقع‌گرایی تدافعی

هدف اصلی از به‌کارگیری این چارچوب افزایش قدرت تبیین تأثیرات شکل ساختار نظام بین‌الملل بر اولویت‌های رفتاری کشورها است. ساختار نظام بین‌الملل، به‌عنوان اولین و مهم‌ترین متغیر در پارادایم واقع‌گرایی ساختاری محسوب می‌شود. همه واقع‌گرایان ساختاری به‌نوعی اتفاق نظر دارند که منبع و منشأ اصلی ارجحیت رفتاری دولت‌ها، ساختار آنارشیک نظام بین‌الملل هست. هرچند آنها در مورد میزان قدرت برای کسب امنیت اختلاف نظر دارند.

بارزترین نمونه واقع‌گرایی تدافعی نظریه سیاست بین‌الملل کنت والتز است. کانون بحث او این است که ساختار نظام بین‌الملل به‌وسیله یک منشأ سامان دهنده و تنظیم‌کننده و توزیع قدرت بین واحدها تعریف می‌شود. اصل سامان دهنده در سیاست بین‌الملل که به ساختار نظام بین‌الملل شکل می‌دهد آنارشی است. از این رو، مهم‌ترین عامل تعیین‌کننده و پایه ارجحیت‌های رفتاری کشورها نظام بین‌الملل و ویژگی‌های آن به‌ویژه ساختار آنارشیک آن است (دان و دیگران، ۱۳۹۶: ۱۴۸؛ خدابخشی، ۱۴۰۰: ۴۹)؛ (Dunn et al, 2017: 148; Khodabakhsi, 2021: 49). آنارشی یا اقتدارگریزی در نظریه روابط بین‌الملل، وضعیتی در نظام بین‌الملل است که در آن هیچ رهبر یا اقتدار مرکزی در نظام بین‌الملل وجود ندارد. عنصر کلیدی در مفهوم آنارشی، بقا و امنیت بازیگران است. در این نگرش شیوه دستیابی به بقا و امنیت خودیاری است (والتز، ۱۳۹۴: ۱۷۲)؛ (Waltz, 2015: 172)

چند مؤلفه مهم به این مفهوم از ساختار بار می‌شود: طبیعت و ماهیت تداومی نظام بین‌الملل (آنارشی)، در نتیجه حتی تمرکز قدرت تغییری در آن صورت نمی‌گیرد. به خاطر این وضعیت، منطقی «موازنه» به‌عنوان رفتار متداول شناخته می‌شود. بر این اساس می‌توان گفت «موازنه» آن چیزی است که دولت‌ها به‌وسیله نظام آنارشی به آن سمت سوق پیدا می‌کنند (Paul, 2005: 14). در واقع، فرض اصلی واقع‌گرایان تدافعی این است که اگرچه ممکن است دولت‌ها در انتخاب «شیوه بقا» ترجیحی خود آزادی عمل داشته باشند، اما حالت‌های موازنه‌سازی و سیاست‌های رقابتی به‌طور کلی مؤثرترین گزینه موجود هستند.

با آگاهی از این وضعیت، با استفاده از این نظریه ما می‌توانیم آنچه را که دولت‌ها انجام خواهند داد، پیش‌بینی کنیم (Waltz, 2000: 27). یعنی رفتار متداول کشورها در نظام بین‌الملل رفتارهای موازنه‌جویانه و سیاست‌های رقابتی است.

در این چارچوب، از نظر والتز دو نوع واکنش از سوی واحدها برای احیای تعادل باثبات در نظام آنارشی صورت می‌گیرد. «تلاش‌های داخلی» یا موازنه از داخل که اقداماتی برای ارتقای توانمندی اقتصادی، افزایش توان نظامی و تدوین استراتژی‌های هوشمندانه و «تلاش‌های خارجی»

که تقویت یا گسترش اتحاد بین‌المللی را در بر می‌گیرد (والتر، ۱۳۹۴: ۱۶۷)؛ (Waltz, 2015: 167). البته والتر توزیع قدرت را عامل تعیین‌کننده «ماهیت موازنه قدرت» می‌داند. یعنی، تغییرات در قطبیت بر چگونگی تأمین امنیت کشورها و ارجحیت‌های موازنه‌ای تأثیر می‌گذارد. این مطالب سبب شده که بر مبنای دستگاه تحلیلی واقع‌گرایی تدافعی انتظار داشته باشیم در نتیجه رفتارهای آمریکا به‌عنوان قدرت برتر نظام بین‌الملل، چین رفتارهای موازنه‌جویانه دنبال کند و پیرو شرایط و محدودیت‌های ساختاری نظم تک قطبی، موازنه از داخل به عنوان یکی از اولویت‌های رفتار راهبردی چین قرار گیرد؛ چرا که به نظر نمی‌رسد که هیچ کشوری با چین همکاری داشته باشد تا در برابر ایالات متحده موازنه‌ای به صورت اتحادهای نظامی برقرار کنند زیرا اختلاف و شکاف قدرت در نظام از چنین امری جلوگیری می‌کند. از همین رو، استراتژی «قدرت‌نمایی در زنجیره جزایر» چین به‌عنوان یک سیاست رقابتی نتیجه واکنش به قطب برتر نظام بین‌الملل، در کانون استراتژی کلان توازن سازی چین تحلیل می‌شود.

۳- مفهوم زنجیره جزایر و اهمیت آن برای چین

زنجیره جزایر یک مفهوم امنیتی جغرافیایی است که برای نشان دادن یک محیط دفاعی یا تهاجمی با پیوند دادن جزایر و دیگر توده‌های خشکی بزرگ‌تر به یکدیگر استفاده می‌شود (VornDick, 2018). ژنرال داگلاس مک آرتور نقش کلیدی در اندیشیدن به اهمیت ژئوپلیتیکی زنجیره‌های جزیره در اوایل جنگ سرد ایفا کرد و در سال ۱۹۵۱ استراتژی زنجیره جزایر توسط جان فاستر دالس، کارشناس امور خارجه، تدوین شد که نیاز به مهار اتحاد جماهیر شوروی سابق و چین را با مجموعه‌ای از پایگاه‌های دریایی در منطقه غربی اقیانوس آرام برای محدود کردن دسترسی دریایی این دو کشور برشمرد (Sodhi, 2022).

نظریه پردازان نظامی چینی نیز در تدوین دیدگاه‌های خود در مورد زنجیره جزایر، اغلب به زنجیره جزایر به‌عنوان موانع احتمالی توسط ایالات متحده اشاره می‌کنند که توانایی چین را محدود می‌کند. البته برخی از نظریه پردازان نظامی چینی زنجیره جزایر را بیشتر معیاری برای عملیات نظامی چین می‌دانند. دریاسالار لیو هوآکینگ استدلال کرد که برای آینده قابل پیش‌بینی، بیشتر عملیات دریایی به زنجیره جزیره اول محدود می‌شود که او آن را شامل ژاپن، کره جنوبی، تایوان، جزایر فیلیپین و جزایر سوندا بزرگ تعریف کرد؛ اما به‌عنوان یک هدف بلندمدت، لیو استدلال کرد که چین باید آماده باشد تا در نهایت برای رسیدن به آب‌های دور عمل کنند؛ بنابراین، برای برخی، زنجیره‌های جزایر به نشانه‌هایی در تلاش‌های چین برای توسعه نیروی دریایی «آب‌های آبی» که قادر به انجام مأموریت‌های زمان جنگ و صلح است تبدیل شده‌اند و تعاریف مختلفی از زنجیره‌های جزیره ارائه می‌کنند. به‌طور خاص، زنجیره‌های جزیره را ۱- موانعی که چین برای دستیابی به آزادی مانور در حوزه دریایی باید از آن‌ها عبور کند ۲- سکوه‌های پرش برای پروژه قدرت توسط هر کسی

¹. Mac Arthur

². John Foster Dulles

که یک زنجیره جزیره معین را کنترل می‌کند و ۳- معیارهایی برای پیشرفت نیروی دریایی و هوایی چین در آسیا و اقیانوسیه معرفی می‌کنند (Erickson and Wuthnow, 2016: 13-16).

۳-۱- قدرت‌نمایی اچین در زنجیره جزایر

تحول بزرگ چین در حوزه اقتصاد تأثیرات به‌سزایی در زمینه‌های گوناگون برجای گذاشته است. به‌موازات این امر، دولت چین بودجه نظامی خود را افزایش داده است. نیروهای نظامی چین امروزه دسترسی بسیار گسترده‌ای به بودجه لازم برای نوسازی خوددارند و این امر باعث می‌شود موازنه از داخل به‌عنوان یک گزینه مناسب تبدیل شود. فرآوردهای حاصل از «موسسه تحقیقات صلح بین‌المللی/استکهلم» روند افزایشی در رشد بودجه نظامی چین را نشان می‌دهد. طبق آمار این موسسه، چین در سال ۲۰۲۰ با هزینه کردن ۲۵۲ میلیارد دلار یعنی حدود ۱۳ درصد هزینه‌های نظامی جهان، این کشور در رده دوم پس از آمریکا قرار گرفته است.

رشد بودجه نظامی این کشور در عمل توسعه قدرت‌نمایی نظامی آن در ابعاد مختلف به‌خصوص در دریا را به همراه داشته است. در اسناد دفاع ملی این کشور تأکید ویژه‌ای بر توسعه توان نیروی دریایی شده است. نیروی دریایی چین عملاً تحت فرمان لیو هوآکینگ^۱ بود که وارد مرحله استراتژیک جدیدی شد که به موجب آن نقش و منطقه عملیاتی آن به «دفاع فراساحلی» یا «دریاهای نزدیک» گسترش یافت. لیو نه تنها تحت تأثیر ماهان، بلکه تحت تأثیر شرایط اقتصادی در حال تغییر چین در آن زمان، استدلال می‌کند: «از آنجایی که موقعیت استراتژیک اقیانوس آرام مهم‌تر می‌شود... و همان‌طور که چین به‌تدریج مقیاس توسعه دریایی خود را گسترش می‌دهد، نیروی دریایی چین باید در زمان صلح و جنگ وظایف بیشتر و سنگین‌تری را به دوش بکشد» (Sun & Payette, 2017: 3) (بااین‌وجود، کاملاً مشخص شده بود که با اصلاحات اقتصادی جدید، چین وارد واقعیت‌های جدید اقتصادی و ژئوپلیتیکی می‌شود.

در سال ۱۹۹۱، پیروزی قاطع و سریع ایالات متحده در جنگ اول خلیج فارس، نه تنها تفاوت توانایی‌های نظامی چین و ایالات متحده را برجسته کرد، بلکه انگیزه سرعت اصلاحات نظامی در چین ایجاد کرد. چشم‌انداز لیو از فرآیند مدرنیزاسیون شامل سه دوره اصلی بود. دوره اول برای آموزش پرسنل و تشکیلات و همچنین نوسازی و ارتقاء کشتی‌های فعلی بود. دوره دوم شامل بهبود قابلیت‌های رزمی نیروی دریایی در دریاهای نزدیک با ساخت ناوهای هواپیمابر سبک و خرید کشتی‌های جنگی اضافی برای تشکیل ناوگان‌های حامل است. دوره نهایی برای مدرنیزاسیون نیز این است که نیروی دریایی به یک قدرت بزرگ دریایی با قابلیت‌های آب‌های آبی تبدیل شود. این بدان معنی است که به‌طور مؤثر، نیروی دریایی قادر خواهد بود بسیار فراتر از دریاهای نزدیک عمل کند. به‌این‌ترتیب، دوره پایانی منطقه عملیاتی نیروی دریایی را به «دریاهای دور» گسترش

¹ Power projection

² Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI)

³ محققان او را «ماهان چین» لقب داده‌اند.

می‌دهد (Sun & Payette, 2017: 4). آخرین دوره به دنبال این است قدرت را بیشتر به بیرون هدایت کند و تهدیدهای بین‌المللی را بازدارد.

بنابراین، توانایی‌های نیروی دریایی که چین در طول دهه‌های ۱۹۹۰ و ۲۰۰۰ به دست آورده است، بازتاب ملزومات و تأکید مقامات و دانشمندان چینی بر توسعه این نیرو بوده است. تلاش‌های مدرنیزاسیون شامل مجموعه گروهی از برنامه‌های خرید سلاح، شامل برنامه‌هایی برای موشک‌های بالستیک ضد کشتی، موشک‌های کروز ضد کشتی، موشک‌های کروز ضد اهداف زمینی، موشک‌های سطح به زمین، مین، هواپیماها، هواپیماهای بدون سرنشین، زیردریایی، ناو هواپیمابر، ناوشکن‌ها، ناوهای محافظ، ناوچه گشتی، کشتی‌های چندمنظوره، خنثی‌سازی مین‌های دریایی، کشتی‌های بیمارستانی و پشتیبانی از C4IS (Dawood, 2018: 77). در این چارچوب از یک طرف توانمندی‌های نظامی این کشور در چند دهه اخیر به سرعت رشد یافته و از طرف دیگر دامنه استراتژی قدرت‌نمایی این کشور در زنجیره جزایر در حال توسعه است. برای چین، این مفهوم جزء لاینفک امنیت دریایی و نیز ترس از محاصره استراتژیک توسط نیروهای نظامی ایالات متحده است. هدف این استراتژی کسب برتری در زنجیره جزایر است که در این مسیر سه زنجیره مهم قابل تعریف است. *تایوان* در کانون زنجیره نخست جزایر قرار دارد که چین در رابطه با آن به کسب برتری نظامی دست یافته است. ناظران نظامی چینی از جمله مک دویت و شلاپک اعلام کرده‌اند که هدف کوتاه‌مدت تلاش‌های مدرنیزاسیون نظامی دریایی در چین این است که توانایی این کشور برای مقابله با مسئله تایوان را در صورتی که تبدیل به یک درگیری مسلحانه با آمریکا شود، بالا ببرد. برای آمادگی در مقابل دخالت آمریکا در منازعه با تایوان، نیروی دریایی از منظر چین ضروری است زیرا ایالات متحده از توانایی‌های دریایی خود برای مقابله با چین استفاده می‌کند. بر این اساس، چین «راهربرد ضد دسترسی» را اتخاذ می‌کند که هدف آن مانع یا حداقل تأخیر در دخالت بالقوه ایالات متحده در جنگ احتمالی بین چین و تایوان است (Dawood, 2018: 78).

کانون زنجیره دوم دریای چین جنوبی و چین شرقی است که محلی برای قدرت‌نمایی

¹ Anti-Ship Ballistic Missiles (ASBMs)

یک نوآوری تکنولوژیکی که ممکن است به چین کمک کند تا استراتژی ضد دسترسی را اجرا کند، که اجازه می‌دهد به چین از موشک‌های بالستیک برای حمله به ناو جنگی متحرک استفاده کند.

² Anti-Ship Cruise Missiles (ASCMs)

³ land-attack cruise missiles (LACMs)

⁴ Surface-to-air Missiles

⁵ Aircraft Carriers

⁶ Amphibious Ships

⁷ Mine Countermeasures (MCM)

⁸ C4IS

برای سیستم‌های اطلاعاتی فرماندهی، کنترل، ارتباطات و کامپیوترها است.

⁹ Anti-Access Strategy

چین و تلاش این کشور برای تبدیل آن‌ها به یک دریای سرزمینی تبدیل شده است تا عبور و مرور مستلزم اجازه چین باشد و بتواند در این مکان هزینه دولت هدف را افزایش دهد. در این مسیر، از یک سو چین در سال ۲۰۱۳ در دریای چین شرقی در آب‌های مجاور سنکاکو/دیایو منطقه شناسایی دفاع هوایی را اعلام کرد که حتی موجب سرد شدن روابط این کشور و ژاپن گردید. در ارتباط با ادعاهای رقیب در دریای چین جنوبی نیز ویتنام و مالزی در سال ۲۰۰۹، درخواست خود را به کمیسیون محدوده فلات قاره سازمان ملل تقدیم کردند که به دنبال گسترش ادعاهای خود فراتر از مرز دویست مایل دریایی بوده‌اند. در همین زمان چین ادعا کرد که پیشنهاد آن‌ها حاکمیت این کشور را به چالش می‌کشد، در نتیجه ادعایی مخالف آن‌ها را مطرح کرد- که عمدتاً به نام نه خطی^۱ شناخته می‌شود- که اکثر مناطق دریای چین جنوبی از جمله مناطق ادعایی تایوان، ویتنام و فیلیپین را در برمی‌گرفت. از این زمان، چین فعالیت دریایی خود را در این منطقه افزایش داده است و ادعاهای مجدد خود بر برخی جزایر مورد اختلاف را نیز آغاز کرده است (Mills, 2015: 2-3). بنابراین، به دلیل خطر درگیری دریایی آینده بین چین و دشمنان منطقه‌ای در دریاهای نزدیک، دفاع از دریاهای نزدیک برای استراتژی دریایی چین ضروری است. چین ادعاهای دیرینه حاکمیتی در دریاهای نزدیک دارد. این اختلافات حل نشده می‌تواند منجر به درگیری بر سر تایوان، جزایر سنکاکو/دیایو یا مناطق مورد مناقشه در دریای چین جنوبی شود.

چین به لحاظ عملیات دریایی دور نیز به تدریج توانایی خود را نیز افزایش داده است. با افزایش قدرت چین این کشور به دنبال بسط دسترسی خود به بندرهای خارجی در مناطقی مهمی چون اقیانوس هند و اقیانوس آرام بوده است. بنابراین، زنجیره سوم اقیانوس هند، اقیانوس آرام و جزایر این دو اقیانوس مذکور است؛ که در این زمینه نیز نقش آفرینی و قدرت‌نمایی نظامی چین نیز روبه گسترش بوده است. تحولات اخیر مرتبط با جزایر سلیمان نقش آفرینی چین در این مورد را به خوبی نشان می‌دهد که در ادامه به آن اشاره می‌شود.

۴- اولویت‌های استراتژیک چین در اقیانوس آرام

بر اساس جهان‌بینی رسمی چین، جزایر اقیانوس آرام بخشی از «پیرامون»^۲ یا منطقه همسایه چین هستند (Heath, 2021: 40). چین برای چندین دهه عملاً این بخش از جهان را نادیده گرفته بود. با این حال، در سال‌های اخیر منطقه اقیانوس آرام در میان اولویت‌های چین در حال افزایش است. این منطقه دارای پتانسیل گسترده‌ای برای همکاری‌های دوجانبه بین چین و جزایر اقیانوس آرام هست. همان‌طور که رئیس‌جمهور چین، شی جین‌پینگ، در سال ۲۰۱۴ در جریان یک نشست گروهی با رهبران جزایر اقیانوس آرام گفت: «اگرچه چین و جزایر اقیانوس آرام از یکدیگر دور هستند، اما یک قرابت طبیعی بین ما وجود دارد» (Jiarui, 2018: 427).

¹. Senkaku/Diaoyu

². Nine dash

³. Periphery

دلایل متعددی در پس‌زمینه این تفکر وجود دارد که عمدتاً ناشی از منافع این کشور در راستای ارتقای اولویت‌های استراتژیک است. در استراتژی عملیات دور چین در اقیانوس آرام همراه با توسعه بیشتر نیروی دریایی، اگر زنجیره جزیره دست‌نخورده باقی بماند رویای قدرت بزرگ دریایی چین محقق نخواهد شد (Zhang, 2021: 38). زنجیره جزایر برای نشان دادن محیط امنیتی دریایی در سواحل چین و فراتر از آن در اقیانوس آرام ایجاد شده است. اتصال جزایر به یکدیگر برای تشکیل یک مرز یا زنجیره دفاعی یا تهاجمی، برای چین در منطقه مهم است (Vorndick, 2018). با این هدف، چین به دنبال تضعیف مشارکت ایالات متحده در اقیانوس آرام است که مزایای نظامی را در اختیار آن قرار می‌دهد که می‌تواند در امتداد سناریوی تایوان، دریای چین جنوبی یا شرقی یا حتی کره از آن علیه چین استفاده کند.

منافع استراتژیک چین در جزایر اقیانوس آرام نظارت بر فعالیت‌های دریایی منطقه را نیز در بر می‌گیرد. در سال ۲۰۱۷، دانشمندان چینی حسگرهای صوتی را در گودال ماریانا در نزدیکی گوام و جزیره یاپ^۱ در ایالات فدرال میکرونزی قرار دادند که کاربردهای نظارتی واضحی داشتند. تحلیلگران و برخی از دانشمندان درگیر در این پروژه‌ها ارزیابی می‌کنند که چین می‌تواند از این حسگرها برای نظارت بر فعالیت زیردریایی‌های ایالات متحده در منطقه استفاده و این امکان را فراهم کند (Chen, 2018). احتمال ایجاد پایگاه نظامی در جزایر اقیانوس آرام را نیز می‌توان از منافع چین در این حوزه نام برد که در زمینه‌های مختلفی منافع امنیتی چین را تأمین خواهد کرد. ایجاد پایگاه، توانایی‌ها و نفوذ نیروی چین را در اقیانوس آرام گسترش می‌دهد. یک پایگاه در منطقه می‌تواند برای کشتی‌های نیروی دریایی در حال عبور از منطقه کاربردی باشد. چیزی که اخیراً در توافق امنیتی این کشور با جزایر سلیمان نگرانی‌هایی را به همراه داشته است.

اصولاً از منظر تاریخی، جزایر سلیمان استراتژیک بوده است. در طول جنگ جهانی دوم، ژاپنی‌ها از جزایر سلیمان برای عملیات خود در گینه نو و همچنین برای قطع خطوط تدارکاتی متحدان آمریکا، نیوزلند و استرالیا، استفاده کردند (Hartcher, 2022). ارتش امپراتوری ژاپن در آن زمان همان چیزی را می‌خواست که ارتش خلق چین امروز به سمت آن کار می‌کند (کنترل خطوط حیاتی اقیانوسی که استرالیا و نیوزیلند را به ایالات متحده و آسیا متصل می‌کند). این از دلایل مهمی است که چین اکنون عمیقاً به جزایر سلیمان علاقه‌مند و به دنبال گسترش حوزه نفوذ خود در این منطقه می‌باشد.

حوزه مهم دیگر که تأمین‌کننده منافع چین (منافع کوتاه‌مدت) در تعامل با جزایر اقیانوس آرام هست، بحث چین واحد است. موضوع تایوان یکی از مهم‌ترین انگیزه‌های چین در منطقه است. بنابراین منافع گسترده‌ای که چین در تلاش برای دستیابی به آن است، شامل تلاش برای اعمال فشار بر تایوان از طریق اقیانوس آرام است. جمهوری خلق چین و تایوان از دهه ۱۹۷۰ بر سر حمایت

¹ Marianas Trench

² Yap

دیپلماتیک کشورهای اقیانوس آرام با یکدیگر رقابت کرده‌اند. حمایت رأی از کشورهای اقیانوس آرام در نهادهای چندجانبه برای دولت چین مهم است. از ۱۴ کشور مستقل در جزایر اقیانوس آرام، چین با ۱۰ مورد از آن‌ها روابط دیپلماتیک دارد، درحالی‌که چهار کشور باقی‌مانده (یعنی جزایر مارشال، نائورو^۱، پالائو^۲ و تووالو^۳) تایوان را به رسمیت می‌شناسند. جزایر سلیمان و کیریباتی^۴ آخرین کشورهایی بودند که در سال ۲۰۱۹ روابط خود را از تایوان به چین تغییر دادند. در این سال، جزایر سلیمان پس از ۳۶ سال روابط دیپلماتیک خود را با تایوان قطع کرد و وفاداری خود را به چین تغییر داد (Zhang, 2019: 4). بدیهی است که چین بازیگر مهمی در امور اقتصادی و منافع جزایر سلیمان است، درحالی‌که تایوان در بین ۱۰ کشور برتر قرار ندارد (جدول ۱).

کشور	صادرات به دلار
چین	325,830,017
ایتالیا	38,695,793
سوئیس	19,335,916
هند	18,192,934
فیلیپین	17,583,591
هلند	15,005,260
مالزی	7,553,025
هنگ کنگ	6,436,486
تایلند	6,331,429
ویتنام	4,920,341

جدول ۱- مقاصد صادراتی برای جزایر سلیمان

Table 1- Export destinations for Solomon Islands

Source: Global Edge, 2019, Solomon Islands:

Trade Statistics, <https://www.globalede.msu.edu/countries/solomon-islands/tradestats>

چین همچنین خواهان دسترسی به مواد خام و منابع طبیعی در منطقه مذکور است که دارای مقادیر قابل توجهی از منابع طبیعی و مواد خام از جمله چوب، مواد معدنی و ماهی است. همچنین، با کاهش شیلات در نزدیکی دریای چین جنوبی به دلیل ترکیبی از تخریب صخره‌های مرجانی برای ساخت جزایر مصنوعی، صید بی‌رویه، آلودگی و تغییرات آب و هوایی، چین به دنبال جبران خسارات بوده است (Samaila et al, 2021). این منافع و اهداف اصلی سه‌گانه ذکر شده محرک

¹. Nauru

². palau

³. tuvalu

⁴. Kiribati

افزایش تعامل جمهوری خلق چین و مشارکت گسترده آن در منطقه در حوزه‌های مختلفی همچون اقتصادی، دیپلماتیک و امنیتی به طرق مختلف بوده است.

مشارکت و حضور رو به رشد چین در منطقه جزایر اقیانوس آرام در وهله اول با فعالیت‌های کمکی قابل توجه آن نشان داده می‌شود. جمهوری خلق چین سابقه طولانی در ارائه کمک به این منطقه دارد که به دهه ۱۹۷۰ بازمی‌گردد (Zhang, 2015: 46). طی دهه گذشته چین دومین کمک‌کننده بزرگ در اقیانوس آرام (پس از استرالیا) بوده است. کمک‌های چین به سه شکل کمک‌هزینه‌های بلاعوض^۱، وام‌های بدون بهره^۲ و وام‌های ترجیحی^۳ اختصاص می‌یابد (Zhang, et.al., 2019: 1). چین به‌طور چشمگیری فعالیت‌های کمک‌رسانی خود را افزایش داده است. طبق تحقیقات موسسه Lowy، چین بین سال‌های ۲۰۱۹-۲۰۰۹ نزدیک به ۲ میلیارد دلار کمک خارجی به منطقه جزایر اقیانوس آرام از طریق ترکیبی از کمک‌های بلاعوض و وام ارائه کرده است (Pacific Aid Map, 2019).

از طرف دیگر تلاش‌های دیپلماتیک چین برای کشورهای جزیره اقیانوس آرام بر شرکای دیپلماتیک آن متمرکز است. از زمان روی کار آمدن شی جین پینگ و بکارگیری ابتکارات متنوعی از سوی او از جمله «جاده ابریشم نوین»، تلاش‌های دیپلماتیک چین در منطقه تسریع شده است. این ابتکار به چین اجازه می‌دهد تا نفوذ اقتصادی خود را تا حد زیادی گسترش دهد و جای تعجب نیست که چین تحت حمایت این ابتکار به دنبال تبدیل دستاوردهای اقتصادی خود به اهرم دیپلماتیک و ژئوپلیتیک باشد. همچنین، از آنجایی که ابتکار مذکور مجموعه‌ای از شبکه‌های زیرساختی زمینی و دریایی است، چین به دنبال گسترش حضور نظامی خود در خارج از کشور نیز خواهد بود. بنابراین بدیهی است که مدرنیزاسیون نیروی دریایی چین با ابتکار یک کمربند یک‌راه ادغام شود، به طوری که اهداف دو پروژه می‌توانند متقابلاً به نفع یکدیگر باشند.

در حوزه امنیتی نیز در سال‌های اخیر، ارتش آزادی‌بخش چین وجهه منطقه‌ای خود را افزایش داده است. در این راستا، ارتش چین تعامل خود را با هم‌تایان خود در برخی دولت‌های جزایر اقیانوس آرام از جمله فیجی^۴، تونگا^۵ و وانواتو^۶ در سال‌های اخیر در قالب آموزش پرسنل، کمک‌های مادی (مانند لباس‌های نظامی و وسایل نقلیه)، کمک‌های بلاعوض برای تسهیل ساخت‌وساز و تبادل افسران افزایش داده است، اگرچه در مقایسه با سایر مناطق ناچیز است (Zhang, 2021: 37).

¹. Grants

². Interest-free loans

³. Concessional loans

⁴. Fiji

در نوامبر ۲۰۱۹، ژنرال لی زونوچنگ، رئیس اداره ستاد مشترک ارتش چین، از فیجی بازدید کرد و متعهد شد همکاری نظامی بین دو کشور را تعمیق بخشد و در دسامبر ۲۰۱۸، چین یک کشتی نظارتی به نیروی دریایی فیجی اهدا کرد (Zhang, 2021: 37).

⁵. Tonga

⁶. Vanuatu

(2020:1) به‌واقع، همکاری امنیتی چین و دولت‌های اقیانوس آرام در مقایسه با همکاری بین چین و سایر مناطق و بین ایالات متحده، استرالیا و جزایر اقیانوس آرام از نظر دامنه و عمق محدود است^۱ (Zhang, 2021:38).

با این حال، انتظار می‌رود که ارتش چین به دو دلیل به منطقه اقیانوس آرام توجه بیشتری کند. اول، مدرنیزاسیون نظامی و ساخت ناوهای هواپیمابر بیشتر، اعتماد ارتش را برای گسترش نفوذ خود فراتر از اولین زنجیره جزیره افزایش داده است. دوم، تشدید سریع رقابت ایالات متحده و چین احتمالاً چین را برای توسعه همکاری امنیتی اساسی‌تر با جزایر اقیانوس آرام تحریک می‌کند (Zhang, 2021: 82-83; Heather & Thompson, 2018: 115). بنادر سر راه آ‌ز جمله مواردی است که اخیراً به تعامل امنیتی چین با جزایر اقیانوس آرام اضافه شده است. کشتی‌های نیروی دریایی چین دو بار در فیجی در دسامبر ۲۰۱۶ و دیگری در وانواتو در ژوئن ۲۰۱۷ به بندرگاه رفتند. بنادر سر راه کشتی‌رانی به ارتقای تصویری مثبت از ارتش آزادی‌بخش چین کمک می‌کنند و مزایایی برای بازسازی و ترمیم فراهم می‌کنند. ارتش چین در طول اقامت خود در وانواتو با مقامات محلی و افسران نظامی ملاقات کرد و به شهروندان محلی اجازه داد تا از کشتی‌ها بازدید کنند. با توجه به تمایل چین برای ایجاد نیروی دریایی آب‌های آبی، بنادر سر راه کشتی‌ها در جزایر اقیانوس آرام احتمالاً در آینده بیشتر خواهد شد (Meick et al, 2018: 17). نمونه بارز آن توافقنامه امنیتی چین با دولت جزایر سلیمان در سال ۲۰۲۲ است.

۴-۱- راهبرد امنیتی چین و پیامدهای آن در جزایر سلیمان

مجمع‌الجزایر سلیمان مجموعه‌ای از صدها جزیره است که در شرق پاپوآ گینه‌نو در جنوب اقیانوس آرام قرار دارند و با جمعیت حدود ۷۲۴ هزار نفر و با قومیت‌های مختلف است. جزایر سلیمان که زمانی تحت‌الحمایه بریتانیا بود، در سال ۱۹۷۸ به‌عنوان یک جمهوری به استقلال رسید و اکنون به دلیل مسائل اقتصادی، کشمکش قومیت‌ها و ساختار ضعیف اجتماعی، شاهد ناامنی و درگیری‌های داخلی است (The Australian Department of Foreign Affairs and Trade, 2022).

در سال ۲۰۱۹ ماناسه سوگواره که پیش‌ازین در پی یک کودتا در سال ۱۹۹۹ به قدرت رسیده بود، بار دیگر به‌عنوان نخست‌وزیر انتخاب شد و روابط دیپلماتیک دیرینه جزایر سلیمان با تایوان را به نفع چین تغییر داد. این حرکت در جزایر سلیمان مورد استقبال همه قرار نگرفت و دور جدیدی از تنش‌ها را رقم زد. با این حال، تحولات اخیر در جزایر سلیمان اهمیت مضاعفی به منطقه اقیانوس آرام بخشیده است. اولین نشانه در ماه مارس ۲۰۲۲ زمانی رخ داد که یک پیش‌نویس توافقنامه امنیتی محرمانه بین چین و جزایر سلیمان فاش شد. پیش‌نویس قرارداد به کشتی‌های جنگی چینی

^۱. برای مثال، ارتش چین ۱۳۰ دفتر وابسته نظامی در خارج از کشور ایجاد کرده است که هیچ کدام در اقیانوس آرام وجود ندارد.

^۲. Port of Call

^۳. blue water navy

اجازه می‌دهد تا از بندرگاه بازدید داشته باشند و نیروهای امنیتی چین به آموزش و کمک به مجریان قانون محلی در جزایر سلیمان بپردازند.

توافقتنامه امنیتی، هر چند هم از نظر دامنه و هدف مبهم و بلندپروازانه است، منتها حاوی دو مفاد است که در صورت تحقق، توازن منطقه‌ای را به چالش می‌کشد. اول اینکه پیش‌نویس توافقنامه امنیتی بیان می‌کند که چین می‌تواند بنا به نیاز خود و با موافقت جزایر سلیمان، کشتی‌ها را بازسازی، تکمیل لجستیکی و توقف در جزایر سلیمان انجام دهد. این امر به عنوان مدرکی بر این اساس تفسیر می‌شود که چین فعالانه به دنبال ایجاد پایگاه نظامی در اقیانوس آرام است. دوم، توافقنامه امنیتی به جزایر سلیمان اجازه می‌دهد تا از «پلیس، پلیس مسلح» و «پرسنل نظامی» برای کمک به «حفظ نظم اجتماعی، حفاظت از جان و مال مردم، ارائه کمک‌های بشردوستانه، پاسخ به بلایا، یا ارائه کمک در انجام وظایف دیگر» درخواست کنند. این توافقنامه همچنین بیان می‌کند که «نیروهای مربوطه چین می‌توانند برای حفاظت از ایمنی پرسنل چینی و پروژه‌های بزرگ در جزایر سلیمان استفاده شوند» (Powles & Santos, 2022: 175-177). این اساساً با ترتیبات امنیتی موجود بین چین و سایر کشورهای اقیانوس آرام متفاوت است.

بنابراین، آنچه درباره محتوای پیمان امنیتی چین و جزایر سلیمان مربوط می‌شود این است که به دغدغه چین برای حفاظت و ارتقای منافع و اولویت‌های راهبردی خود در اقیانوس آرام اشاره دارد. اقیانوس آرام به دلیل موقعیت راهبردی جایگاه ویژه‌ای در منافع چین و استراتژی توازن‌سازی این کشور دارد و با این نگاه، چین اقداماتی را برای امضای توافقنامه‌های همکاری آغاز نموده است. محرک اصلی این توافق، استراتژی بلندمدت چین برای بازتعریف جایگاه ایالات متحده به عنوان قدرت غالب است. این شامل یک بلندپروازی آشکار برای خروج از محاصره دریایی ایجاد شده توسط «زنجیره جزیره» است که عمدتاً از متحدان و شرکای آسیایی آمریکا تشکیل شده است. این همچنین با اعمال فشار دیپلماتیک و نظامی از درون «زنجیره جزیره» به هدف چین برای تسلط بر تایوان کمک می‌کند.

موفقیت نسبی چین با جزایر سلیمان و موفقیت‌های مورد انتظار با سایر کشورها مسلماً پیامدهایی برای قدرت‌های سنتی منطقه از جمله ایالات متحده، استرالیا و نیوزلند نیز دارد. به عبارت دیگر، پیامدهای توافق‌نامه برای وضعیت امنیتی منطقه اقیانوس آرام می‌تواند گسترده باشد. اول اینکه این تصور باید کنار گذاشت که نفوذ ایالات متحده و متحدانش در منطقه از دست رفته است. چین هر چند تاکنون در دستیابی به اهداف استراتژیک خود موفقیت‌هایی را به دست آورده است، اما دامنه و عمق آن جزئی است و نمی‌توان موانع و مشکلات پیش روی آن را نیز نادیده گرفت. با این حال، نکته مهم قابل ذکر این است که از این امر نیز نباید غافل شد که چین به‌طور آشکار در تلاش است تا مقیاس و دامنه موفقیت‌ها و نفوذ خود را گسترش دهد و اگر استراتژی‌های سیاسی، اقتصادی و نظامی چین در کشورهای جزیره‌ای اقیانوس آرام موفقیت‌آمیز باشد، در بلندمدت موفقیت این کشور تأثیرگذاری بالایی دارد و می‌تواند مانعی برای دسترسی استراتژیک ایالات متحده و متحدانش در جزایر اقیانوس آرام ایجاد کند.

به‌عنوان مثال، موقعیت استراتژیک جزایر سلیمان پتانسیل بالایی دارد؛ فاصله جزایر سلیمان تا گوام یا کانبرا (پایتخت استرالیا) حدود ۳۰۰۰ کیلومتر است. اگر چین موشک‌های میان‌برد را در اینجا مستقر کند، کمک‌های نظامی ایالات متحده به استرالیا و نیوزلند را متوقف خواهد کرد (Wen, 2022: 4-5). جنگ سرد به‌عنوان رویکرد مهار اولیه در قبال چین ظاهر شده است. یک ارزیابی استراتژیک که توسط مؤسسه چین برای روابط بین‌الملل معاصر تهیه شده است، گوام را به‌عنوان «قلب» دومین زنجیره جزیره نشان می‌دهد، زیرا میزبان چندین تأسیسات نظامی بزرگ ایالات متحده است (Erickson & Wuthnow, 2016: 9). اگر موقعیت استراتژیک ایالات متحده در گوام خدشه‌دار شود، نیروی مهار آن در زنجیره جزیره مذکور کاهش خواهد یافت.

اصولاً، تحت رقابت شدید فزاینده بین ایالات متحده و چین، کشورهای جزیره اقیانوس آرام به عرصه رقابت بین دو کشور تبدیل شده‌اند و چین احتمالاً در درازمدت چالش فزاینده‌ای برای دسترسی ایالات متحده به کشورهای هم‌پیمان ایجاد خواهد کرد. به گفته دین چنگ،^۱ محقق ارشد در بنیاد هریتیج،^۲ «اگر چین در درازمدت جایگاه سیاسی خود را [در منطقه] ارتقا بخشد، می‌تواند این کشورها را متقاعد کند که دسترسی به چین را به‌جای دسترسی به ایالات متحده ترتیب و توسعه دهند (Cheng, 2016). متیو کرونینگ،^۳ افسر سابق سیا و استراتژیست نظامی، این توافق را کمتر تهدیدی مستقیم برای ایالات متحده، بلکه بیشتر بازتابی از فعالیت‌های نظامی چین در منطقه و پاسخ ایالات متحده یا عدم وجود آن می‌داند. از نظر او، این توافق به‌عنوان یک چشم‌انداز عمل می‌کند که در آن کشورها در حال ایجاد روابط نزدیک با چین هستند، جایی که زمانی فضای تحت سلطه ایالات متحده بود و این همان چیزی است که به‌عنوان نگرانی واقعی واشینگتن دیده می‌شود (Karambelkar, 2022: 9).

علاوه بر این، این توافق می‌تواند چالش‌هایی برای دسترسی استرالیا و نیوزلند، شرکای کلیدی ایالات متحده، در منطقه جزایر اقیانوس آرام ایجاد کند. استرالیا و نیوزلند این منطقه را برای امنیت و منافع اقتصادی خود حیاتی می‌دانند و سطح تعامل خود را در جزایر اقیانوس آرام افزایش می‌دهند. جزایر سلیمان که حدود ۱۷۰۰ مایل از سواحل شرقی استرالیا فاصله دارند، سیاستمداران و تحلیلگران در استرالیا و نیوزیلند را نگران این امر ساخته که چنین پیمان امنیتی می‌تواند به منافع آن‌ها خدشه وارد سازد (Schleich, 2022: 2) و باعث ایجاد فاصله بین آن‌ها و لنگر استراتژیک سنتی آن‌ها یعنی ایالات متحده شود (Pryke, 2020). در این چارچوب، پس از چندین سال تنش دوجانبه پایدار استرالیا با چین، توافقنامه امنیتی با دولت جزایر سلیمان تنها می‌تواند چین را به‌عنوان بازیگری متخاصم از

¹. Heart

². Dean Cheng

³. Heritage Foundation

اندیشکده محافظه کار آمریکایی مستقر در واشینگتن، دی.سی. است

⁴. Matthew Kroening

دید استرالیا تأیید کند. برای مثال، بیانیه رسمی وزارت امور خارجه استرالیا نگرانی خود را از عدم شفافیت در مورد این توافق و پتانسیل آن برای تضعیف ثبات منطقه‌ای ابراز کرده و به دنبال اطلاعات بیشتر در مورد این توافق بوده است. نظرات داخلی بسیار انتقادی بوده و در این زمینه انتقاداتی وجود دارد که این توافق استرالیا را در حالت تدافعی قرار داده است؛ زیرا این یک پایگاه نظامی بالقوه چین در نزدیکی مرز شمالی استرالیا است و بر توانایی استرالیا برای جنگیدن در خارج از کشور تأثیر می‌گذارد (Karambelkar, 2022: 7). نیوزلند نیز نگرانی‌های فزاینده خود را آشکار ساخته است. نخست‌وزیر این کشور، جاسیندا آردن، در جریان سفر خود به کاخ سفید در اواخر ماه مه، در بیانیه‌ای مشترک با رئیس‌جمهور بایدن، بیان کرد: «ما با نگرانی توافق امنیتی بین جمهوری خلق چین و جزایر سلیمان را متذکر می‌شویم. به‌ویژه، ایالات متحده و نیوزلند این نگرانی را دارند که استقرار یک حضور نظامی مستمر در اقیانوس آرام توسط دولتی که با ارزش‌ها یا منافع امنیتی ما مشترک نیست، اساساً موازنه استراتژیک منطقه را تغییر داده و نگرانی‌های امنیت ملی را برای هر دو کشور ایجاد می‌کند» (White House, 2022).

پیامد دوم این خواهد بود که ایالات متحده و متحدان و شرکای آن، اگرچه از حمایت بیشتر تایوان برای حفظ فضای دیپلماتیک خود استقبال می‌کنند، احتمالاً مجبور نیستند زمان و منابع زیادی را صرف این تلاش کنند. واقعیت این است که چهار شریک باقی‌مانده تایوان یعنی جزایر مارشال، نائورو، پالائو و تووالو حامیان سرسخت تایوان در مقابل چین هستند (Grossman, 2022: 11). از دیگر پیامدها این است که در کوتاه‌مدت ایالات متحده و متحدان آن باید از نظامی‌سازی بیشتر منطقه اقیانوس آرام یا توسل به گزینه‌های نظامی اجتناب ورزند چرا که احتمال تحول وضعیت منطقه در مسیری مطلوب را از بین می‌برد. ایالات متحده هرچند با تأخیر طرح‌هایی چون بازگشایی سفارت و وعده گفتگوی دوجانبه جدید در سطح عالی با جزایر سلیمان و سه برابر کردن درخواست دولت برای بودجه در اقیانوس آرام را مطرح کرده است، اما احتمالاً پیشرفت مثبتی تلقی خواهد شد. به گفته سونگ ون، استاد موسسه امور بین‌المللی دانشگاه ملی چونگ‌چنگ، «استراتژی هند و اقیانوسیه» آمریکا با محور اصلی صلح و ثبات نظامی و منطقه‌ای باید با «چارچوب اقتصادی هند و اقیانوسیه»^۳ که بر تغییرات اقتصادی، تجاری، فرهنگی، اجتماعی و اقلیمی تمرکز دارد، «در هم تنیدگی» بیشتری داشته باشد. این هماهنگی راهبردی با یکدیگر، می‌تواند برای جبران خلأ استراتژیک ناشی از خروج ایالات متحده از مشارکت تی پی پی (TPP) مفید باشد؛ به این ترتیب،

^۱. Jacinda Ardern

^۲. از ۷ فوریه تا ۱۳ فوریه ۲۰۲۲، زمانی که وزیر امور خارجه بلینکن از منطقه هند و اقیانوس آرام بازدید کرد، کاخ سفید «استراتژی هند و اقیانوس آرام» ایالات متحده را در ۱۱ فوریه منتشر کرد و متعهد شد که منابع دیپلماتیک و امنیتی بیشتری را به منطقه برای مقاومت در برابر چین، از جمله بازگشایی سفارت ایالات متحده در سلیمان، اختصاص دهد.

^۳. این چارچوب در اجلاس آسیای شرقی در اکتبر ۲۰۲۱ اعلام شد و اولین تلاش ایالات متحده برای ایجاد یک استراتژی اقتصادی در مقیاس بزرگ، چندجانبه و متمرکز بر آسیا از زمان خروج آمریکا از مشارکت ترانس پاسیفیک (TPP) در سال ۲۰۱۷ است.

کشورهای منطقه هند و اقیانوس آرام همچنان می‌توانند «مقاومت» خود را در برابر تهدید چین داشته باشند» (Wen, 2022: 6).

در کل لازم به ذکر است که اگرچه تعامل کنونی چین با کشورهای اقیانوس آرام به خصوص جزایر سلیمان که به عرصه رقابت بین ایالات متحده آمریکا و جمهوری خلق چین تبدیل شده‌اند، همچنان محدود به موارد جزئی است، منتها هرگونه تعامل اساسی در آینده به راحتی نگرانی‌های استراتژیک آمریکا و متحدانش را تشدید خواهد نمود.

نتیجه‌گیری

تحکیم جایگاه چین در توازن قدرت بین‌المللی یکی از اولویت‌های اصلی این کشور بوده است. از این رو، در همان دهه‌های اولیه پسا جنگ سرد این کشور از لزوم تغییر در توزیع قدرت بین‌المللی سخن به میان آورد. در این مسیر با توجه به شرایط و محدودیت‌های ساختاری بین‌الملل (نظم تک قطبی)، یکی از اولویت‌های عمده سیاست رقابتی و موازنه‌جویانه چین، موازنه داخلی بین‌المللی (البته تدریجی)، یعنی موازنه در برابر تنها قطب نظام بین‌الملل (آمریکا)، بوده است. در این استراتژی کلان، قدرت‌نمایی در زنجیره جزایر و دست‌یابی به برابری با قطب برتر در ابعاد مختلف به عنوان یک مؤلفه کانونی از سوی چین دنبال شد. در نتیجه این تلاش‌ها، نه تنها توانمندی‌های نظامی چین در ابعاد مختلفی با ایالات متحده برابری می‌کند بلکه دامنه استراتژی قدرت‌نمایی این کشور در زنجیره‌های جزایر نیز توسعه و گسترش یافته است.

برای نمونه، رشد توانمندی‌های چین فرصت‌های ژئوپلیتیکی جدیدی را برای آن فراهم کرده است و این کشور برای خروج از محاصره دریایی ایجادشده توسط زنجیره جزایر و گسترش قدرت‌نمایی خود در این زنجیره‌ها، توجه خود را به اقیانوس آرام به طور کلی و جزایر سلیمان به طور خاص معطوف کرده است. کشورهای جزایر اقیانوس آرام با منافع مهم و استراتژی‌های امنیتی چین مرتبط هستند. این ناشی از کاهش فضای نفوذ تایوان و جستجوی منابع و مواد خام و مهم‌تر از همه کسب برتری نظامی و توازن سازی علیه قطب برتر است. به عبارت دیگر محرک اصلی این توجه، استراتژی بلندمدت چین برای بازتعریف جایگاه ایالات متحده به عنوان قدرت غالب است که شامل بلندپروازی آشکار برای خروج از محاصره دریایی ایجاد شده توسط «زنجیره جزیره» و همچنین اعمال فشار دیپلماتیک و نظامی از درون «زنجیره جزیره» به هدف چین برای تسلط بر تایوان است.

چین به دنبال دستیابی به این اهداف اصلی خود در اقیانوس آرام با مسیری کمتر بحث‌برانگیز و دستور کارهای جذاب به کشورهای جزیره اقیانوس آرام بوده است. منتها، تشدید رقابت چین و آمریکا می‌تواند محرکی برای چین جهت افزایش تعامل نظامی خود با این کشورها باشد. اصولاً، اگر تنش‌های کنونی آمریکا و چین از کنترل خارج شود و به یک رویارویی و تخاصم تبدیل شود، می‌تواند ضرورت چین را برای ایجاد روابط نظامی نزدیک‌تر با کشورهای جزایر اقیانوس آرام افزایش دهد. در این صورت ممکن است چین به دنبال ایجاد پایگاه‌های نظامی در اقیانوس آرام

برای رقابت مستقیم با نفوذ ایالات متحده برآید.

لازم به ذکر است که اگرچه این حرکت واکنش‌ها و مخالفت شدید قدرت‌های سنتی از جمله ایالات متحده، استرالیا و نیوزلند را به همراه خواهد داشت که از روابط نزدیک‌تری به لحاظ تاریخی و امنیتی با کشورهای جزایر اقیانوس آرام برخوردارند و می‌توانند بر سیاست‌گذاری این کشورها تأثیرگذار باشند، اما این روابط نزدیک بین کشورهای اقیانوس آرام و قدرت‌های سنتی از یک‌سو و تعامل فزاینده آن‌ها و چین از سوی دیگر، کشورهای جزایر اقیانوس آرام را در موقعیت دشواری برای انتخاب قرار می‌دهد. واقعیت این است که کشورهای کوچک‌تر این منطقه به کمک‌های توسعه‌ای نیاز دارند که به راحتی از عهده چین (کشوری که در مناطقی که توجه کافی از سوی ایالات متحده دریافت نمی‌شود، بازیگر اصلی در غیاب گزینه‌های جایگزین است) برمی‌آید. از این رو، دور از انتظار نیست اگر گفته شود که منطقه اقیانوس آرام، به عرصه رقابت قدرت‌های بزرگ تبدیل خواهد شد.

منابع فارسی

۱. خدابخشی، ل. (۱۴۰۰). بررسی بحران‌های نظامی و سیاسی سوریه و راه حل‌های خروج از این بحران (ابعاد و رویکردها)، فصلنامه مطالعات بین‌المللی، ۱۸(۱)، ۶۲-۴۵.
۲. دان، ت.، اسمیت، ا.، و کورکی، م. (۱۳۹۶). نظریه‌های روابط بین‌الملل. ترجمه عبدالمجید سیفی و شهرزاد مفتوح، تهران: نشر میزان.
۳. والتز، ک. (۱۳۹۴). نظریه سیاست بین‌الملل. ترجمه روح‌الله طالبی‌آرانی، تهران: انتشارات مخاطب.

English References

1. Abeyagoonasekera, A. (2022). China in Sri Lanka and Solomon Islands: Role of Littorals in the Geopolitical Competition. *published a brief for ISDP*, 1-10.
2. Chen, S. (2018). Surveillance under the Sea: How China Is Listening near Guam, *SouthChinaMorninPost*, at: <http://www.scmp.com/news/china/society/article/2130058/surveillance-under-sea-how-china-listening-near-guam>.
3. Cheng, D. (2016). Countering Chinese Inroads into Micronesia. *Heritage Foundation*. at: <http://www.heritage.org/asia/report/countering-chinese-inroads-micronesia>, 1-3.
4. Courmon, B., & Delhalle, Harmony. (2022). China's soft power in the Pacific: The example of the Solomon Islands and the Pacific Games 2023 project. *ASIA FOCUS*, 6-21.
5. Dawood, L. (2018). *China's Military Modernisation: International Systemic Change through Internal Balancing?*, In Realism in Practice, Edited By Davide Orsi, J. R. Avgustin & Max Nurnus, 72-74.

6. Erickson, A., & Wuthnow, Joel. (2016). Barriers, Springboards and Benchmarks: China Conceptualizes the Pacific Island Chains. *The China Quarterly*, 225(8), 1–22.
7. Grossman, D. (2022). *China's Gambit in the Pacific: Implications for the United States and Its Allies and Partners*. RAND Corporation, Santa Monica, Calif.
8. Hartcher, P. (2022). China delivered a masterstroke while the world watched Taiwan. *The Sydney Morning Herald*, <https://www.smh.com.au/national/chinadelivered-a-masterstroke-while-the-world-watched-taiwan-20220425-p5aftd.html>.
9. Heath, T., & Grossman, Derek., Clark, Asha. (2021). *China's Quest for Global Primacy: An Analysis of Chinese International and Defense Strategies to Outcompete the United States*. Santa Monica, Calif.: RAND Corporation.
10. Heather, T., & William, T. (2018). Avoiding U.S.– China competition is futile: Why the best option is to manage strategic rivalry. *Asia Policy*, 13(2), 91–120.
11. Jiarui, L. (2018). China in the Pacific Islands Shaping a Community of Shared Future. *China Quarterly of International Strategic Studies*, 4(3), 419–437.
12. Karambelkar, A. (2022). The China-Solomon Islands Bilateral Security Pact, *Vivekananda International Foundation*, 1-22.
13. Meick, E., Ker, M., & Han May Chan. (2018). *China's Engagement in the Pacific Islands: Implications for the United States*, Washington, D.C.: U.S.-China Economic and Security Review Commission.
14. Mills, C. (2015). The United States Asia-Pacific Policy and the Rise of the Dragon. The Center for Defense and Strategic Studies. *Indo-Pacific Strategic Paper*, 1-13.
15. Powles, A & Santos, J. (2022). Strengthening Collective Security Approaches in the Pacific, *In Strategic Competition & Security Cooperation in the Blue Pacific*, ed. Deon Canyon (Honolulu: Daniel K. Inouye Asia-Pacific Center for Security Studies.
16. Pryke, J. (2020). The risks of China's ambitions in the South Pacific. *policy Commons*, <https://policycommons.net/artifacts/1421755/the-risks-of-chinas-ambitions-in-the-south-pacific/2035804>.
17. Paul. T.V.(2005). Soft Balancing in the Age of U.S. Primacy. *International Security*, 30(1), 46–71.
18. Samaila, R., Cheung, William., The, Louise et al. (2021). *The Future of Fisheries in the East and South China Seas*, Hong Kong: ADM Capital Foundation.
19. Schleich, A. (2022). Alarm Bells Ringing: The Planned Security Pact Between Solomon Islands and China, *ISPSW Strategy Series: Focus on Defense and International Security*, (827), 1-3.
20. Sodhi, J. (2022). Island chain strategy: Steps to checkmate China. financial Express.

- at: <https://www.financialexpress.com/defence/island-chain-strategy-steps-to-checkmate-china/2565232>.
21. Sun, T., & Payette, A. (2017). China's Two Ocean Strategy: Controlling waterways and the new silk road. *Asia Focus*, 31(5), 1-23.
 22. The Australian Department of Foreign Affairs and Trade. (2022). Solomon Islands country brief, <https://www.dfat.gov.au/geo/solomon-islands/solomon-islands-country-brief>.
 23. VornDick, W. (2018). China's Reach Has Grown; So Should the Island Chains, Asia Maritime Transparency Initiative. Center for Strategic and International Studies.
 24. Waltz, K. (2000). Structural Realism after the Cold War. *International Security*, 25(1), 5-41.
 25. Wen, Song. (2022). The CCP and Solomon signed a security cooperation framework agreement and observed the impact on the U.S.-Indo-Pacific strategy, 1-8.
 26. White House. (2022). *United States-Aotearoa New Zealand Joint Statement*, May 31.
 27. Zhang, D (2020). China's military engagement with Pacific Islands', In-Brief 2020/22, Department of Pacific Affairs, Australian National University.
 28. Zhang, D. (2021). Pacific Islands in China's security and future engagement, Development Bulletin.
 29. Zhang, D., Leiva, Diego., & Mélodie, R. (2019). Similar Patterns? Chinese Aid to Island Countries in the Pacific and the Caribbean, *Department of Pacific Affairs*, 1-2.
 30. Zhang, J. (2015). *China's Role in the Pacific Islands Region, Regionalism, Security & Cooperation in Oceania*, Edited by Rouben Azizian and Carleton Cramer.

Translated References to English

1. Abeyagoonasekera, A. (2022). China in Sri Lanka and Solomon Islands: Role of Littorals in the Geopolitical Competition. *published a brief for ISDP*, 1-10.
2. Chen, S. (2018). Surveillance under the Sea: How China Is Listening Near Guam, *South China Morning Post*, at: <http://www.scmp.com/news/china/society/article/2130058/surveillance-under-sea-how-china-listening-near-guam>.
3. Cheng, D. (2016). Countering Chinese Inroads into Micronesia. *Heritage Foundation*, at: <http://www.heritage.org/asia/report/countering-chinese-inroads-micronesia>, 1-3.
4. Courmon, B., & Delhalle, Harmony. (2022). China's soft power in the Pacific: The example of the Solomon Islands and the Pacific Games 2023 project. *ASIA FOCUS*, 6-21.

5. Dawood, L. (2018). *China's Military Modernisation: International Systemic Change through Internal Balancing?*, In Realism in Practice, Edited By Davide Orsi, J. R. Avgustin & Max Nurnus, 72-74.
6. Dunn, T. Smith, S. Korki, M. (2017). *Theories of International Relations*. translated by Abdul Majid Seifi and Shahrzad Maftouh, Tehran: Mizan Publishing Bookstore. **(In Persian)**
7. Erickson, A., & Wuthnow, Joel. (2016). Barriers, Springboards and Benchmarks: China Conceptualizes the Pacific Island Chains. *The China Quarterly*, 225(8), 1–22.
8. Grossman, D. (2022). *China's Gambit in the Pacific: Implications for the United States and Its Allies and Partners*. RAND Corporation, Santa Monica, Calif.
9. Hartcher, P. (2022). China delivered a masterstroke while the world watched Taiwan. *The Sydney Morning Herald*,. <https://www.smh.com.au/national/china-delivered-a-masterstroke-while-the-world-watched-taiwan-20220425-p5afid.html>.
10. Heath, T., Grossman, Derek., & Clark, Asha. (2021). *China's Quest for Global Primacy: An Analysis of Chinese International and Defense Strategies to Outcompete the United States*. Santa Monica, Calif.: RAND Corporation, https://www.rand.org/pubs/research_reports/RRA447-1.html
11. Heather, T., & William, T. (2018). Avoiding U.S.–China competition is futile: Why the best option is to manage strategic rivalry. *Asia Policy*, 13(2), 91–120.
12. Jiarui, L. (2018). China in the Pacific Islands Shaping a Community of Shared Future. *China Quarterly of International Strategic Studies*, 4(3), 419–437.
13. Karambelkar, A. (2022). The China-Solomon Islands Bilateral Security Pact, *Vivekananda International Foundation*, 1-22.
14. Khodabakhsi, L. (2021). Investigating the Military and Political Crises in Syria and the Solutions to Overcome this Crisis (Dimensions and Approaches). *International Studies Journal (ISJ)*, 18(1), 45-62. **(In Persian)**
15. Meick, E., Ker, M., & Han May Chan. (2018). *China's Engagement in the Pacific Islands: Implications for the United States*, Washington, D.C.: U.S.-China Economic and Security Review Commission.
16. Mills, C. (2015). The United States Asia-Pacific Policy and the Rise of the Dragon. The Center for Defense and Strategic Studies. *Indo-Pacific Strategic Paper*, 1-13.
17. Powles, A & Santos, J. (2022). Strengthening Collective Security Approaches in the Pacific, *In Strategic Competition & Security Cooperation in the Blue Pacific*, ed. Deon Canyon (Honolulu: Daniel K. Inouye Asia-Pacific Center for Security Studies, 2022).

18. Pryke, J. (2020). The risks of China's ambitions in the South Pacific. *policy Commons*, <https://policycommons.net/artifacts/1421755/the-risks-of-chinas-ambitions-in-the-south-pacific/2035804>.
19. Paul, T.V. (2005). Soft Balancing in the Age of U.S. Primacy. *International Security*, 30(1), 46-71.
20. Samaila, R., Cheung, William., The, Louise et al. (2021). *The Future of Fisheries in the East and South China Seas*, Hong Kong: ADM Capital Foundation.
21. Schleich, A. (2022). Alarm Bells Ringing: The Planned Security Pact Between Solomon Islands and China, *ISPSIW Strategy Series: Focus on Defense and International Security*, 1-3.
22. Sodhi, J. (2022). Island chain strategy: Steps to checkmate China. financial Express. available at: <https://www.financialexpress.com/defence/island-chain-strategy-steps-to-checkmate-china/2565232/>
23. Sun, T., & Payette, A. (2017). China's Two Ocean Strategy: Controlling waterways and the new silk road. *Asia Focus*, 31(5), 1-23.
24. The Australian Department of Foreign Affairs and Trade. (2022). Solomon Islands country brief, at: <https://www.dfat.gov.au/geo/solomon-islands/solomon-islands-country-brief>
25. VornDick, W. (2018). China's Reach Has Grown; So Should the Island Chains, Asia Maritime Transparency Initiative. Center for Strategic and International Studies.
26. Waltz, K. (2000). Structural Realism after the Cold War. *International Security*, 25(1), 5-41.
27. Waltz, K. (2015). *The Theory of International Politics*, translated by Ruhollah Talebi-Arani, Tehran: Mokhatab Publications. **(In Persian)**
28. Wen, Song. (2022). The CCP and Solomon signed a security cooperation framework agreement and observed the impact on the U.S.-Indo-Pacific strategy, 1-8.
29. White House. (2022). United States-Aotearoa New Zealand Joint Statement, May 31.
30. Zhang, D (2020). China's military engagement with Pacific Islands', In-Brief 2020/22, Department of Pacific Affairs, Australian National University.
31. Zhang, D. (2021). Pacific Islands in China's security and future engagement, Development Bulletin.
32. Zhang, D., Leiva, Diego., & Mélodie, R. (2019). Similar Patterns? Chinese Aid to Island Countries in the Pacific and the Caribbean, *Department of Pacific Affairs*, 1-2.
33. Zhang, J. (2015). *China's Role in the Pacific Islands Region, Regionalism*. Security & Cooperation in Oceania, Edited by Rouben Azizian and Carleton Cramer.

پروشکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی